

ପଲିଏଟିବକେର (ପୁନଃ-ସୁନିଶ୍ଚିତସୁରକ୍ଷା) କଣ ଅଟେ? ଏହାକ'ଣ କେବଳ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିକିତ୍ସା ଅଟେକି ?

୧. ଏହା କେବଳ ବିପଦ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଅଶୁଷ୍ଟ ଚିକିତ୍ସା ଯେ ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ଏକ ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିକିତ୍ସା ଅଟେ ।
 ! ଜୀବନର ମାନ ଏହାଦ୍ୱାରା କମେ ! :-

- * ଶାରୀରିକ ସମସ୍ୟା ଯେ ପରିକଳ୍ପନା, ଅସହଜ ଅନୁଭବ କରିବା, ବାକ୍ତିଲାଗିବା ଅଣନିଶ୍ଚିତତା ଯାହା ଯୋଗୁଁ କର୍ତ୍ତାବ୍ୟ ହୁଏ ।
- * ମନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମସ୍ୟା ଓ ଅଶୁଷ୍ଟ ଚିକିତ୍ସା ଯେ ପରିକଳ୍ପନା ସିକ୍ଷା ଦେବା, ଭୀଷଣ ରାଗିବା, ସହଜେ କୌଣସି କଥାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଖଟା ରକ୍ତ ରିବା ଭାବାବେଗ ସ୍ଥିରତା ଏହି ପରିଲକ୍ଷଣ ଦେଖା ଦେବା ।
- * ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ଯେ ପରିକଳ୍ପନା ଅର୍ଥକ ବୋଧ ରୋଜଗାର କରିବା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ମାହାଙ୍ଗା ଚିକିତ୍ସା, ସାମାଜିକ ସ୍ଥାଣୁତା ଇତ୍ୟାଦି ଅଟେ ।
- * ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମସ୍ୟା (କାହିଁକି ମୋତେ? ଭଗବାନ ମୋତେ ଏଭଳି କାହିଁକି କଲେ? କିମ୍ପା ମୋର ବଂଚି ରହିବା କଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ ?

ପଲିଏଟିବକେର ଏହି ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାର ଉତ୍ତର ଓ କୃତ୍ରିମ ସହାୟତା ଯୋଗୁଁ ହରଣ ଅଟେ ।
 ଏହି ଚିକିତ୍ସାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କେବଳ ଜୀବନର ମାନ ରେ ଉନ୍ନତ ମାନ ରଖିବା ଓ ଆଣିବା ।
 ଏହି ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ଧାରା କେବଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ପକେ ମୋତେ ରାପି, ରେଡିଓ ଥେରାପି,
 ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଏବଂ ଏହି ମାନବ ଗୁଣ ଚିକିତ୍ସା କେବଳ ଜୀବନ ରେ ଉନ୍ନତ ଆଣିବା ।
 ବ୍ୟଥା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ଗୁଣ ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ଭବ ଅଟେ । ମାତ୍ର ଚିକିତ୍ସା ସମୟରେ ଜୀବନ ଓ ଆବେଗ,
 ସାମାଜିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମସ୍ୟା ଗୁଣ ଚିକିତ୍ସା ପସ୍ତାପନ ।

୨. ଏହା କଣ ଏକ ବା ଅସାଧ୍ୟ ଦୁରାରୋଗ ଅଟେ ଚିକିତ୍ସା ଅଟେକି ?

ଜମା ରୁ ନୁହଁ !
 ଏହି ଶବ୍ଦ ଦୁରାରୋଗ କେବଳ ହିସାବ କରାଯାଏକି; ଏହା ମାତ୍ର ଜୀବନ ଅନ୍ତ ପରିସୀମା କେବଳ ଦିନ ଏବଂ ସପ୍ତାହ ଆୟୁଷକୁ
 କେବଳ ପଲିଏଟିବ ସୁରକ୍ଷା ନିଶ୍ଚିତ କରେକି ଏହା ସମ୍ଭବ ଅଟେ ଅସମ୍ଭବ ନୁହଁ ।
 ଆମର ଏଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଚିକିତ୍ସା ଭାବେ ରୋଗୀର ଯତ୍ନ ଉତ୍ତମ ଭାବେ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ରଦ୍ଧିତ ମୟ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ଓ ବଂଚିବା
 ମାର୍ଗ ଦେଖାଇବା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଏକ ଡ଼ାକ୍ତର ଏବଂ ଧୀରେ ବହୁ ଡ଼ାକ୍ତର (କର୍କଟ) ରୋଗୀ,
 ଯେକି ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ । ଯାହାକି ପଲିଏଟିବକେର ଆବଶ୍ୟକତା ନିଶ୍ଚିତ ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ଏହା ସମସ୍ତ ପଲିଏଟିବ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଏବଂ ରୋଗୀ ସୁସ୍ଥ ଭାବେ ଜାଣି ରଖିବା ଜରୁରୀ ଅଟେକି ଯେ;
 ପଲିଏଟିବକେର ଯୋଗ ଦେଇ ଆସୁଥିବା ରୋଗୀ ସହିତ ।
 ଏଥିକୁ ପ୍ରାୟ ଆସୁଥିବା ରୋଗୀ କେବଳ ଜୀବନ ଅନ୍ତ ପରିସୀମାରେ ଆସୁଥିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଥା ସହ୍ୟ କରିବା ପରେ
 ବା ଜୀବନର ଶେଷ ସପ୍ତାହରେ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଆମ ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କୁ ଜୋର ଦେଇ ଆଉକି (ଯେତେବେଳେ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟ ନିଶ୍ଚିତ,
 ସେତେବେଳେ ବିକି ପରି ଏହା ଆମ ଦାୟକ ମୃତ୍ୟୁ ହେବ
) ପଲିଏଟିବକେର ରୋଗୀକୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଏହା ସୁଖକର ପରିସ୍ଥିତି ଆପଣାଇଥାଏ ।
 | ପଲିଏଟିବକେର ପରିକଳ୍ପନା କେବଳ ଅତି ଉତ୍ତମ ଧରଣର ଜୀବନର ମାନ ଦଣ୍ଡ ପହଂ ଗାଇବା ଅଟେ ।

୩. କେବେ ପଲିଏଟିବକେର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା? କେତେବେଳେ ଏହି ରୋଗକୁ ଦୁରାରୋଗ ଘୋଷଣା କରାଯିବ?

କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନେଇ ଓ ଆମେ ବହୁତ ସମସ୍ୟା ଦେଖୁକି ଯେ ଜୀବନର ମାନରେ ଏହାର ଭୟାବ୍ଧତା
 ବିକି ପରିଭାବେ ପଡିଥାଏ ଓ ଏହା କେତେ ସାଫା ଚିକିତ୍ସା ହୋଇଥାଏ !
 ଆମେ ସହଜରେ ଦେଖୁଥାଉକି ଏହି ସମସ୍ୟା କେବଳ ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସାରେ ହିଁ ପ୍ରସ୍ଥାନ ନେଇଥାଏ ଏହା ସହିତ ଚିକିତ୍ସା ଆରମ୍ଭ
 ରଡିଓ ଗ୍ରାଫି, କେମୋଥେରାପି, ଏବଂ

ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ | ଏହି ସବୁ ପଦ୍ଧତି ଓ ନୀତି ପାଲି ଏତିଭକେରରେ ପ୍ରୟୋଗ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ କିରାୟା |
ଏଠାରେ ଯେତେବେଳେ ରୋଗୀ ଚିକିତ୍ସାରେ କାମ ଦେଇ ନଥାଏ ସେତେବେଳେ ଏଠାରେ ଆବେଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାୟତା ଦରକାର ହୋଇ
ଥାଏ ଯାହାକି ଆମେ ଏଠାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପାଳନ କରିଥାଉ |
ଆବେଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରବଣତା ଚିକିତ୍ସା ଅସମ୍ଭବ ଭାବେ ରୋଗୀର ବହୁତ ଏବଂ ନିଶ୍ଚିତ ଉନ୍ନତ କରିଥାଏ |
ତେଣୁ ଏହା ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତମ ଯାହା ପାଲି ଏତିଭକେରରେ ରୋଗୀକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସମତୁଲ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇଥାଏ |
ଯାହା ହେଉ ପାଲି ଏତିଭକେର ଆବଶ୍ୟକତା ସେତେବେଳେ ଅଧିକ ଦରକାର ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ଏହା ଘୋଷଣା କରାଯାଏ
ଏକି ଏହା ଆଉ ଚିକିତ୍ସା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାଏ ଓ ଅସହାୟ ହୋଇଥାଏ |

ପାଲି ଏତିଭକେର କେବଳ ରୋଗୀ ପାଇଁ ନୁହେଁ ; ବରଂ ଏହା ପରିବାର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ଥାଏ |
ଏହା ରକେବେ ଶେଷ ହୋଇ ନଥାଏ ଏ ପରିକି ରୋଗୀର ମୃତ୍ୟୁ ରେ ମଧ୍ୟ |
ଏହା ପରିବାରର ଦୁଃଖରେ ମଧ୍ୟ ସାଥୁ ହୋଇଥାଏ ଏ ପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ |

୪. ଏବଂ ଏହି ସବୁ ପ୍ରୟୋଗ କେବଳ କର୍କଟ ଓ ଏଇଡ଼ ସପାଇଁ କି?

ନା! ଏହା ଯେ କୌଣସି ଦୁରାରୋଗ ପାଇଁ ଯାହା ଜୀବନର ମାନକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କରାଯାଏ | ହୃଦୟ ଏବଂ ବୃକ୍କ (କିଡ଼ନୀ)
ରୋଗ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୁଜ୍ୟ ଅଟେ | ପୁରାତନ ବ୍ୟଥା ଯଥାପାରାଲେ ସିସ (ଏକ ପାଖୁଆ ବାତ) କିମ୍ବା ଗୋଡ଼ ହାତ ଅଚଳ ହୋଇ ଯିବା,
ଏହା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ପରି ନୀତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ | କିଛି ଲୋକ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଚିକିତ୍ସା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି,
ଏବଂ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଡ଼ା ଥାଏ ପରିବାର ଓ ରୋଗୀର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ |

୫. କେବଳ ଭୟଙ୍କର ବ୍ୟଥା ପ୍ରଶମନ ଔଷଧ ନୁହେଁ, ତେବେ ବ୍ୟଥା ନିବାରଣ ପାଇଁ କଣ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ?

ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଏକ ଏ ପରି ଔଷଧ ଯାହା କେବଳ ବ୍ୟଥା ନିବାରଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ |
ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସମସ୍ତ ବ୍ୟଥା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ନଥାଏ |
କେବଳ ଦୁଇ ଚୁଟି ଯାଂଶ ବ୍ୟଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇଥାଏ |
ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟଥାକୁ ଚିକିତ୍ସା କରି ସଠିକ୍ ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ |
ଏବଂ ଏକାକୀ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ କେବଳ ଅତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ କମ୍ ହାରରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ |
ଏହା ମିଳିତ ଭାବେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟଥା ନିବାରଣ ଔଷଧ ସହିତ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ; ଯାହା ନିର୍ଭରକରେ କି ବ୍ୟଥାର ପରିମାଣ କୁ ନେଇ |
ଯଦି ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବ୍ୟଥା ନିବାରଣରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ତେବେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୋଇ ଉଠେ ଓ ପୁନଃକାମ କରି ନଥାଏ |
ଏହା କେବଳ ରୋଗୀକୁ ନିଶ୍ଚିତ ଶ୍ୱାଣୁ ଓ ପାର୍ଶ୍ୱ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ରୋଗକୁ ନେଇଥାଏ |

୬. ଯଦି ରୋଗୀ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ନିଶା ସହିତ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ତେବେ ଏହା କଣ ଜୀବନରେ ଶେଷ ଓ ମୃତ୍ୟୁକି?

ନା! ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ନା |
ଯଦି ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ନିଶା ରୋଗୀକୁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ ତେବେ ଏହା ଠିକ୍ ପରିମାଣ ହୋଇ ଥିବା ଦରକାର,
ଏହା ସବୁ ଶେଷରେ ବହୁଳ ଭାବେ ଜୀବନ ଘାତି ହୋଇ ନଥାଏ ଏ ସବୁ ରୋଗୀର |
ପ୍ରକୃତରେ ରୋଗୀ ସର୍ବଦା ଯାଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଦରକାର ଯେବେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ |

୭. ମୋର୍ତ୍ତ୍ୟ କଣ ଏକ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଓ ନିଶା ଅଟେ କି?

ନା ! ନୁହେଁ, ଯଦି ସଠିକ୍ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ତେବେ |
ଶେଷକିଛି ଦଶକ ହେଲା ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝିପାରିଛି ଯେ ଯଦି ମୋର୍ତ୍ତ୍ୟ ଠିକ୍ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ତେବେ ଏହା ରକ୍ଷିତ ପ୍ର
ଭାବ ଖରାପ ହୋଇ ନଥାଏ ଓ ଏହା କେବଳ ବ୍ୟଥା ନିବାରଣ ପାଇଁ ପ୍ରୋୟାଗ କରାଯାଏ | ଏହା ନିଶା ଭାବେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ବହୁତ କାମ ଅଟେ,
ଯାହା ହେଉ ଏହା ନିଶା ଓ ଅଭ୍ୟସ୍ତର ସମ୍ଭବ ନା ହୋଇଥାଏ ତେବେ,
ଯଦି ଏହା ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ଅଣକର୍କଟ ରୋଗରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ |
ଅଣକର୍କଟ ରୋଗରେ ଏହା ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ନାହିଁ |

ପଲିଏଟିଭକେରଏକମିଳିତଶୃଙ୍ଖଳିତଚିକିତ୍ସାଅନୁଷ୍ଠାନଅଟେ | ପରିବାରସଦସ୍ୟ,
ସମାଜସେବକଏବଂବୃତ୍ତିଗତସେବାଧାରୀସମସ୍ତଙ୍କଅନୁଦାନଏଠାରେକାମକରେ |
କିନ୍ତୁଯେକୌଣସିସମ୍ପୃକ୍ତଏହାକରିପାରିବନାହୁଏନିଶ୍ଚିତଭାବେତାଲିମନେବାପରେହିଁ |

ଆଦର୍ଶଗତଭାବେପଲିଏଟିଭକେରକିଛିଏକମିଳିତସାରଣୀରସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବାଅଟେ |
ଏହିପରିପଲିଏଟିଭକେରସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବାରଏକବିଭାଗପରିଅଟେ |
କିଛିସମୟପାଇଁଏହାରଅଳ୍ପସମୟରତାଲିମଉପଯୁକ୍ତଅଟେଏକସାହାଯ୍ୟଦାତାପ୍ରଦାନପାଇଁ | ଚିକିତ୍ସାକ (ଡକ୍ଟର) କିମ୍ବାସେବିକା
(ନର୍ସ) ପ୍ରୋକ୍ସାଗକରନ୍ତିପଲିଏଟିଭକେରନୀତିଓନିୟମକୁ |
ଏବଂସେମାନେଦାଉନେଇଆନ୍ତିପରିବାରରସଦସ୍ୟଙ୍କୁତାଲିମଦେଇରୋଗୀରଚିକିତ୍ସାଓସେବାକରିବାପାଇଁ |

୧୩. ଅଣାପେସାଧାରୀଲୋକମାନଙ୍କକାମକଣଅଟେଏଥୁରେ ? ଏହାଏକସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତସମସ୍ୟାହୁଏନା ?

ପଲିଏଟିଭକେରକେବଳଚିକିତ୍ସାକିମ୍ବାବ୍ୟାଧିବାରଣକିମ୍ବାଅନ୍ୟରୋଗପାଇଁହୁଏ ; ଏହାସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକେରଅଟେ |
ସମ୍ବଳିତଆଗ୍ରହଏବଂସାମାଜିକଏବଂଆଧ୍ୟାତ୍ମିକସହାୟତାଅଟେ |
ସେବାଦତାକାରିମାନଙ୍କବହୁତକାମକରିବାରଅଛିଏହିଭିତରେ |
ସେବାଦତାକାରିସେମାନଙ୍କରଦକ୍ଷତାଉପରେନିର୍ଭରକରେସମୟରହିସାବରେ |
ଏହାହୋଇପାରେସହାୟତାଓସହଯୋଗଏବଂପ୍ରଶାସନିକବିଷୟଏବଂଅର୍ଥଗଚ୍ଛିତଉପରେ,
କିନ୍ତୁଏହାକେବଳରୋଗୀରଚିକିତ୍ସାପାଇଁହିଁଅଟେ | ଏହାସହିତସଂଲଗ୍ନଅଟେକେବଳସେବାଓମନୋବୈଜ୍ଞାନିକଭାବନା |

୧୪. ସେବାଦତାକାରିମାନଙ୍କଦରକାରକଣଅଟେଏହାକୁସାହାଯ୍ୟକରିବାକୁ ?

ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିଓନିଶ୍ଚିତତା ;
କିନ୍ତୁଏହାଏପରିଆବଶ୍ୟକତାଅଟେଯଦିକିଛିତାଲିମନେବାପରେହିଁଜଣେଅନ୍ୟଲୋକମାନଙ୍କୁଯେଉଁମାନେଏଥୁରେଅସୁବିଧାଭୋଗ
କରୁଛନ୍ତି | ଏହାଆବଶ୍ୟକତାଅଟେଶୁଣିବାଓଚିକିତ୍ସାଦକ୍ଷତାଉପରେ |
ଏହାମଧ୍ୟଭିତରେଯେଉଁବାଦରକାରଏବଂଯଦିଆବଶ୍ୟକତାକଣଅଟେଉନ୍ନତଜୀବନପାଇଁ |
ମନେରଖିବେଉଚିତଯେଏହାସରଳଅଟେଜଣକୂକ୍ଷତାହେବଯଦିକଣକରେଭୁଲସମୟରେ |
ପାଲିଏଟିଭକେରବର୍ତ୍ତମାନପ୍ରଦାନକରୁଛିଏହିକାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଓତାଲିମକେବଳସେବାଦତାକାରିମାନଙ୍କପାଇଁ |

୧୫. କେଉଁପ୍ରକାରତାଲିମଏହିକାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେଦିଆଯାଏ ?

ମାନସତାପ୍ରାପ୍ତତାଲିମକାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମବିଷୟରେଚିକିତ୍ସାଓବ୍ୟବହାରନିଶ୍ଚାଓବ୍ୟାଧିବାରଣଏବଂପଲିଏଟିଭକେରରେଦିଆଯାଏ |

1. MD in Palliative Medicine
2. One year Fellowship in Palliative Medicine from CMC Vellore, Institute of Palliative Medicine, Calicut
3. Six weeks residential training program at following centres
 - 3.1. GCRI, Ahmedabad
 - 3.2. Trivandrum Institute of Palliative Sciences, Kerala
 - 3.3. Tata memorial Centre, Mumbai, Maharashtra
 - 3.4. MNJ Institute of Oncology, Hyderabad, Telengana

- 3.5. Institute of Palliative Medicine, Calicut, Kerala
- 3.6. Institute of Palliative Care, Thrissur, Kerala
- 3.7. St. John's Medical College Hospital, Karnataka
- 3.8. Cipla Palliative Care Training Centre, Pune, Maharashtra
4. Successful completion of both Part A and part B of the Essential Certificate Program in palliative care conducted by the Indian Association of Palliative Care
5. Other clinical competence based training programs, as approved by the Commissioner of Food & Drugs Control Administration in consultation with the advisory Board of experts.

Trivandrum Institute of Palliative Sciences (TIPS) undertakes the following training programs:

- 3-level training programs for volunteers.
- Six weeks certificate course in pain and palliative medicine for doctors.
- Six weeks certificate course in palliative nursing for nurses.
- Six weeks certificate course in palliative care for psychologists, social workers and counsellors.

*****XXXXXXXX*****

- Jagannath Sahoo